

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/81/2016
Identifikačné číslo spisu:	5714212090
Dátum vydania rozhodnutia:	26.10.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Rudolf Čirč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:5714212090.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci manželov Ing. G. a Ing. J., oboch bývajúcich vo Y., manželky zastúpenej JUDr. Renátou Matejovou, advokátkou v Banskej Bystrici, ČSA 25, manžela zastúpeného JUDr. Vladimírom Kašubom, advokátom v Martine, Holubyho 51, o rozvod manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností k maloletým Z. nar. XX. C. XXXX a E., nar. XX. E. XXXX, vedenej na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 16P/162/2014, o dovolaní manžela proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 15. decembra 2015 sp. zn. 5CoP/49/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) zhora označeným rozsudkom potvrdil rozsudok Okresného súdu Martin (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“ a spolu s odvolacím súdom tiež „nižšie súdy“) z 9. júna 2015 č. k. 16P/162/2014-262 „v odvolaní napadnutej časti o určení výživného odporcu k maloletým deťom Z. na čas po rozvode manželstva, v ostatných častiach ponechal rozsudok prvoinštančného súdu nedotknutý a navrhovateľke nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Len obmedzený prieskum správnosti rozsudku prvoinštančného súdu (ktorým I. bolo rozvedené manželstvo uzavreté 17. októbra 1998 a bližšie identifikované v príslušnom výroku rozsudku súdu prvej inštancie, II. obe maloleté deti pre čas po rozvode boli zverené do osobnej starostlivosti manželky v postavení navrhovateľky, ktorej bolo zverené i oprávnenie obe deti zastupovať a spravovať ich majetok, III. manželovi v postavení odporcu bola uložená povinnosť platiť výživné Z. v sume 250 eur a E. v sume 150 eur mesačne, IV. vo zvyšku bol návrh zamietnutý /?/, V. styk detí s ich otcom súd neupravil a VI. bolo vyslovené, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania) odvolací súd odôvodnil napadnutím rozsudku odvolaním odporcu len v časti trov prvostupňového konania (dnes konania pred súdom prvej inštancie) a výživného, z ktorého dôvodu nad takto vymedzený rámec rozsudok prvoinštančného súdu preskúmaný nebol; potvrdenie rozsudku potom odôvodnil jeho správnosťou, majúc za to, že výživné určené prvoinštančným súdom zodpovedá príjmovým a majetkovým pomerom rodičov detí a kryje všetky odôvodnené potreby detí.

2. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal včas dovolanie manžel (ďalej aj „dovolateľ“). Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Namietal odňatím mu možnosti konať pred súdom (§ 241 ods. 2 písm. a/ v spojení s § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej len „O. s. p.“), ktoré malo spočívať v tom, že odvolací súd ponechal rozsudok súdu prvej inštancie v ostatných častiach - s výnimkou rozhodnutia o výživnom - nedotknutý, takéto (ostatné) časti však v napadnutom rozsudku neexistujú, nakoľko on podal odvolanie v celom rozsahu (proti všetkým výrokom rozsudku).

3. Manželka navrhla dovolanie ako neprípustné odmietnuť, keďže dovolateľ pri napadnutí rozsudku prvoinštančného súdu odvolaním až na rozhodnutie o výživnom neuviedol žiadne dôvody, pre ktoré by rozhodnutie nemalo byť správnym a takto nemôže obstať ani argumentácia o odňatí mu (odvolacím súdom) možnosti konať pred súdom.

4. Dňa 1. júla 2016 nadobudli účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., ďalej len „C. s. p.“) a Civilný mimosporový poriadok (zákon č. 161/2015 Z. z., ďalej len „C. m. p.“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 395 ods. 1 C. m. p. (podľa ktorého, ak § 396 neustanovuje inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona a na základe § 2 ods. 1 C. m. p. (podľa ktorého, na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak) a so zreteľom k len doplnkovej úprave viacerých otázok (vrátane konaní o dovolaniach) v C. m. p. (tu por. tiež názov tretieho dielu tretej hlavy C. m. p., zahŕňajúceho iba dva paragrafy, a to §§ 76 a 77 C. m. p.) i podľa C. s. p. Keďže však dovolanie tu bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení O. s. p. Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základných princípov C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, avšak neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.) a o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

5. Najvyšší súd po zistení, že dovolanie podal včas riadne zastúpený účastník konania (§ 241 ods. 1 veta druhá O. s. p., dnes § 429 ods. 1 veta prvá C. s. p.) bez nariadenia pojednávania (§ 443 C. s. p., časť vety pred bodkočiarkou) dospel k záveru, že dovolanie nie je prípustné a je potrebné ho odmietnuť.

6. Dovolaním šlo napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O. s. p.). Podmienky prípustnosti dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu potom upravovali ustanovenia § 237 a § 238 O. s. p.

7. Ustanovenie § 238 O. s. p. v odsekoch 1 až 3 pripúšťalo dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu a za určitých podmienok aj proti potvrdzujúcemu rozsudku. Na základe úpravy pojať do odseku 4 rovnakého zákonného ustanovenia však dovolanie nebolo prípustné (zákon ho teda výslovne vylúčil) vo veciach upravených zákonom o rodine, ibaže šlo o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení (v ktorých prípadoch šlo o zákonom výslovne pripustené výnimky z pravidla nenapadnuteľnosti - dovolaniami - rozhodnutí vydávaných podľa zákona o rodine) a rovnako dovolanie nebolo prípustné proti rozhodnutiu, ktorým sa rozhodlo o návrhu o návrat neoprávnene premiestneného alebo zadržávaného dieťaťa podľa medzinárodnej zmluvy.

8. V prejednávanej veci bol predmetom konania pred nižšími súdmi (či presnejšie - ako bude uvedené i neskôr - len pred súdom prvej inštancie) rozvod manželstva rodičov maloletých detí a s ním súvisiaca úprava výkonu rodičovských práv k deťom pre čas po rozvode (spojenie konaní podľa § 113 ods. 1 O.

s. p., teda zo zákona). V oboch takýchto prípadoch sa celkom jednoznačne jedná o veci spadajúce pod tzv. hmotnoprávnu úpravu zákona o rodine (v tejto súv. por. najmä čl. I §§ 22 - 25 zákona č. 36/2005 Z. z.) a súčasne o veci, z ktorých ani jedna nemá atribúty žiadnej z vyššie priblížených zákonných výnimiek (rozumej že u rozvodu a ani u úpravy rodičovských práv a povinností k maloletým deťom pre čas po rozvode nejde o vec, v ktorej by malo byť dovolanie prípustné napriek tomu, že je upravená zákonom o rodine). Prípustnosť dovolania podľa § 238 ods. 4 O. s. p. bola preto vylúčená (výslovne).

9. Dovolanie by vzhľadom na práve uvedené bolo procesne prípustné len, ak by v konaní, v ktorom bol dovolaním napádaný rozsudok vydaný, došlo k niektorej z procesných vád zakladajúcich tzv. zmätočnosť konania podľa § 237 ods. 1 O. s. p. Toto ustanovenie pripúšťalo dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a/alebo g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Nie je pritom relevantné tvrdenie dovolateľa o existencii vady uvedenej v tomto ustanovení, ale len zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto vade skutočne došlo.

10. Dovolateľ procesné vady konania uvedené v § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O. s. p. netvrdil a existencia žiadnej z týchto vád nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

11. Najvyššiemu súdu preto ostávalo len posúdiť, či je dôvodnou tá námietka dovolateľa, podľa ktorej mal odvolací súd svojím postupom odňať účastníkovi konania v tejto veci (dovolateľovi) možnosť konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.) tým, že vec v odvolacom konaní prejednal v rozsahu, ktorý nezodpovedal rozsahu napadnutia rozsudku súdu prvej inštancie odvolaním (v tomto prípade v rozsahu menšom, čiže len v časti výživného, ako to inak vyplýva aj z úvodnej časti dovolaním napádaného rozsudku odvolacieho súdu).

12. Odňatím možnosti konať pred súdom podľa O. s. p. sa vo všeobecnosti rozumel taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý mal za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, poskytovaných mu či už samotným Občianskym súdnym poriadkom alebo iným predpisom procesného práva. O takúto vadu šlo najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, a týmto postupom odňal účastníkovi jeho procesné práva [v zmysle § 18 O. s. p. mali účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd bol povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv - napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O. s. p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O. s. p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O. s. p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O. s. p.) a na doručenie rozsudku do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O. s. p.)].

13. Jedným z postupov odvolacieho súdu, odnímajúcich účastníkom konania možnosť konať pred súdom, by samozrejme mohol byť aj ten vytýkaný dovolaním v prejednávanej veci (keďže tu významovo ide o obdobu iného postupu na ujmu procesných práv účastníka, predstavovaného odmietnutím odvolania, na ktoré neexistoval dôvod - v ktorom prípade taktiež ide o odmietnutie odvolacieho súdu zaoberať sa odvolaním vecne, hoci namieste by bol presne opačný postup). Podľa odvolacieho súdu však v tejto konkrétnej veci s prihliadnutím k okolnostiam, za ktorých došlo k podaniu odvolania a k následnému prejednaniu veci odvolacím súdom, na postup odnímajúci dovolateľovi možnosť konať pred súdom usúdiť nešlo.

14. Nech aj odvolaciemu súdu zaiste treba vytknúť zjavný rozpor časti odôvodnenia jeho rozsudku, pojednávajúcej o rozsahu napadnutia rozsudku prvoinštančného súdu odvolaním s obsahom spisu a najmä odvolania (tu por. č. l. 277 a 296 spisu), toto jeho pochybenie sa javilo doslova bezvýznamným v

porovnaní s dovolateľom zvoleným spôsobom hájenia jeho práv v odvolacom konaní. Ten prakticky ani nešlo označiť inak, než za zjavné zneužitie práva na úkor ostatných účastníkov konania (v čase rozhodovania odvolacieho súdu § 2 O. s. p., dnes Čl. 5 Základných princípov C. s. p.) bez možnosti poskytnutia takémuto počínaniu požadovanej súdnej ochrany.

15. Dovolateľ ako rozvádzajúci sa manžel a otec oboch maloletých detí, pochádzajúcich z manželstva, v konaní pred nižšími súdmi vykázaný do procesného postavenia odporcu, totiž už v konaní pred súdom prvej inštancie prejavil súhlas s návrhom na rozvod manželstva (na čom nič nemenil ani jeho nesúhlas s dôvodmi vedúcimi matku detí a manželku odporcu k podaniu návrhu). To obdobne platilo (s výnimkou výživného) i o všetkých rodičovských právach a povinnostiach, majúcich sa upraviť pre čas po rozvode, kde dovolateľ spôsobu úpravy navrhovanému jeho manželkou neoponoval. Za tejto procesnej situácie by bolo namieste zamýšľať sa aj nad dostatkom subjektívneho oprávnenia neskoršieho dovolateľa účinne napadnúť rozsudok prvoinštančného súdu odvolaním aj v iných výrokoch než v tom týkajúcom sa výživného (na ktorý aspekt problému zjavne mierilo i vyjadrenie k dovolaniu). Aj pri uzavretí oprávnenia na podanie odvolania tu však bolo len formálne napadnutie rozsudku odvolaním v celom rozsahu, sprevádzané zameraním sa výlučne na rozhodnutie o výživnom. Okrem toho tu už boli len poznámky o tom, že odvolateľ a neskorší dovolateľ s rozvodom manželstva a aj so starostlivosťou o deti po rozvode súhlasil (pričom z odvolania nešlo vyvodiť, žeby na takomto postoji účastníka v odvolacom konaní malo dôjsť k akejkoľvek zmene) a že napadnutie rozsudku v celom rozsahu bolo motivované výlučne záujmom na odložení právoplatnosti rozhodnutia o rozvode manželstva na čas rozhodnutia odvolacieho súdu (aby sa tak predišlo možnému trestnému postihu výživou povinného pre prečin zanedbania povinnej výživy).

16. Procesné právo platné v čase napadnutia rozsudku súdu prvej inštancie v tejto veci odvolaním, v čase pristúpenia odvolacieho súdu k rozhodovaniu o odvolaní a takto logicky aj v celom časovom úseku medzitým zakotvovalo taký výpočet náležitostí odvolania, ktorého súčasťou bolo nielen vymedzenie rozsahu napadnutia prvoinštančného (skôr prvostupňového) rozhodnutia, ale aj uvedenie dôvodov, pre ktoré sa rozhodnutie alebo jemu prechádzajúci postup súdu považujú za nesprávne a do tretice i odvolací návrh, ktorým je uvedenie, čoho konkrétne sa odvolateľ domáha, čiže ako navrhuje naložiť s napadnutým rozhodnutím - vo vzťahu ku každému výroku rozhodnutia, ktorý sa má z vôle účastníka podrobiť odvolaciemu prieskumu (v tejto súv. por. § 205 ods. 1 O. s. p.). Len ak odvolanie niektorú z takýchto náležitostí alebo aj viac takýchto náležitostí neobsahovalo, namieste bol pokus prvoinštančného, resp. za určitých okolností i odvolacieho súdu o jej (ich) doplnenie (§ 209 ods. 1 a § 211 ods. 1 O. s. p.), a to aj s poučením o možnom následku v podobe odmietnutia odvolania (podľa § 218 ods. 1 písm. d/ O. s. p.).

17. Rozhodnutie o výživnom pre maloleté dieťa pre čas po rozvode manželstva rodičov dieťaťa je tak ako úprava výkonu všetkých ostatných rodičovských práv a povinností pre čas po rozvode viazané na právoplatnosť rozsudku o rozvode manželstva, teda na právoplatnosť rozhodnutia, ktorým sa manželstvo rozvedie. Nezáujem manžela zotrvať v manželskom zväzku, vyjadrený i jeho súhlasom s návrhom druhého manžela na rozvod manželstva, so sebou preto nesie i následok v podobe nutného uzrokovania oboch s nutnosťou úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu už od času, ku ktorému má manželstvo zaniknúť rozvodom. Jediným procesným prostriedkom, ako takýto následok odvrátiť alebo ho prinajmenšom oddialiť, je potom náležite procesne vyjadrený prejav neochoty manžela vykázaného do procesného postavenia odporcu (dnešným procesným právom označovaného tiež za druhého manžela, tu por. § 95 C. m. p.) pristúpiť na rozvod (čo ale v odvolacom konaní musí byť vyjadrené nielen napadnutím aj tzv. rozvodového výroku, ale tiež súbežným odvolacím návrhom na zmenu tzv. rozvodového rozsudku prvoinštančného súdu zamietnutím návrhu na rozvod či návrhom na potvrdenie takého rozsudku prvoinštančného súdu, ktorým tento návrh na rozvod či zamietol). Pokiaľ tu takéhoto odvolacieho návrhu niet a naopak z dokumentácie procesného postupu manžela, ktorý návrh na rozvod nepodal, vyplýva jeho súhlas s rozvodom, treba účastníkom založený rozpor jednotlivých náležitostí jeho odvolania vyložiť v súlade s pravidlom posudzovania procesných úkonov účastníkov podľa ich obsahu (skôr § 41 ods. 2 O. s. p., dnes Čl. 11 ods. 1, poľažne i 2 C. s. p.).

18. Práve takto evidentne postupoval i odvolací súd v prejednávanej veci, keď na vec dopadajúca úprava procesného práva i v spojitosti so skoršou procesnou obranou odvolateľa a neskoršieho dovolateľa mu odstraňovanie väd odvolania s následkom v podobe odmietnutia odvolania neumožňovala a aj keby to malo byť naopak, i odmietnutím odvolania po neochote alebo neschopnosti učiniť zadosť výzve podľa § 209 ods. 1 alebo § 211 ods. 1 O. s. p. by odvolateľ mohol docieľiť to, na čom mal záujem (nakoľko odmietnutie odvolania podľa § 218 ods. 1 písm. d/ rovnako ako skoršie zastavovanie odvolacích konaní z rovnakého dôvodu má - na rozdiel od odmietaní odvolaní alebo zastavovania odvolacích konaní pre späťvzatia odvolaní - za následok oddialenie právoplatnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie až na čas právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu). Napokon bez povšimnutia nešlo nechať ani to, že dnešná úprava rodinného práva (v porovnaní s tou, ktorú nahradila) podstatne limituje možnosti domôcť sa výživného pre maloleté deti mimo konania o rozvod manželstva aj za čas pred začatím konania (tu por. čl. I § 77 ods. 1 poslednú vetu zákona č. 36/2005 Z. z. a § 98 ods. 1 zákona č. 94/1963 Zb.) a ak by sa mali akceptovať postupy smerujúce k oddiaľovaniu rozhodnutí o rozvode motivované inými dôvodmi, než neochotou jedného z manželov sa rozvieť, mohlo by to viesť k faktickému popretiu základného práva na súdnu ochranu u tých, ktorých má rozhodovanie súdov chrániť najviac.

19. Vedený zhora priblíženými úvahami preto dovolací súd dospel k záveru, že nepovažovanie (odvolacím súdom) rozsudku súdu prvej inštancie za napadnutý aj v časti rozvodu manželstva a všetkých ďalších na takomto rozhodnutí závislých rozhodnutí (s výnimkou výživného) a z toho plynúce prejednanie odvolania neskoršieho dovolateľa len v časti výživného postupom odnímajúcim dovolateľovi možnosť konať pred súdom nebolo.

20. Vzhľadom k tomu, že dovolanie nebolo prípustné podľa § 238 ods. 4 O. s. p., nešlo usudzovať na tvrdenú procesnú vadu uvedenú v § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné vady uvedené v § 237 O. s. p., najvyššiemu súdu neostávalo iné, než dovolanie ako procesne neprípustné odmietnuť (§ 447 písm. c/ C. s. p.) bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napádaného rozsudku odvolacieho súdu.

21. O náhrade trov dovolacieho konania potom rozhodnuté bolo uplatnením pravidla podľa § 52 C. m. p., pretože pre výnimku z neho dovolací súd nezistil dôvod.

22. Toto uznesenie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.